

ההרואיקה המגומדת של רועי מנחם מרקוביץ'

תערוכתו הנפלאה של רועי מנחם מרקוביץ' בגלריה רו ארט בתל אביב כוללת פסלונים החותרים תחת הקוד הגנטי של הפיסול הישראלי וכן עבודת וידיאו המציגה את חרדת ההזדקנות

גליה ירב, 06.12.13

נתחיל מהסוף: עבודת הווידיאו המוצגת בקצה גלריה רו ארט בתל אביב מקפיאה את החיוך המלווה את הצפייה ב"טיפת מזל" תערוכתו הנפלאה, החכמה, המצחיקה והמענגת של רועי מנחם מרקוביץ'. 'עבודה זו מתקבלת כפואנטת אימה לתערוכה, המהפכת את החוויה ומקנה לה משמעות מורבידית מחודשת, אבל עוד לפני נפרשת בחלל תצוגת תכלית משעשעת של פיסול בשאריות, הנראה כאמנות חוגים אמביציוזית וחסרת מודעות עצמית, בדיחה חדה על הידרדרותו של נוסח מודרניסטי מסוים לכלל מילון הקלישאות השלם. האנכרוניזם מאורגן כמהלך מבריק של השכלה כללית מעורבת בהומור דק המייסדים את עמדת החובב־החוקיין.

שלוש פינות תצוגת פסלונים מוצבות בחלל, במות דיקט מצופות בריפוד כחלחל. אלה סוג הבמות שמוצאים בחלונות ראוה מזן מסוים, במבואות של מתנ"סים, בפינות מוסדיות שונות. עליהן מונחים בשורה פסלוני מתכת ועץ, "פיסול שלא מצליח לעשות אמנות בגלל בעיות של זמן ומקום", קורא להם מרקוביץ' ב"מניפסט הפסלים" שלו.

לבנים בחומריות ובטקסטורה שונות מונחות זו על זו, בקצה העליון בוקעים קפיצי מתכת באלכסונים החותכים את החלל כמטס נוסק. פין מוזהב תקוע בשבר רהיט מוכה־פוליטורה, המתנדנד על קוביית שיש כעבודת חיקוי ממוזער של ארוטיקת לואיז בורד'ואה. שברי מתכת מעוגלים, אולי חלק של גב כיסא, יוצרים שלוש קשתות הבוקעות מעיגול, כמודל מוקטן של פיסול כיכרות. שלושה כדורי כסף מונחים בתושבות, נראים כמו משהו שבין ידיות בשלושה גדלים ובין ביצים קשות עטופות כספית בארוחת בוקר במלון. חתיכת אבן מחוספסת בוקעת ממשטח מראה, ספירלה מתכתית מקיפה אותה. בול עץ

מלבני מסיבי בוקע מתושבת מתכת עגולה החובקת אותו, כפגישה מכרעת בין שני חומרי מודרנה עילית. רגלי כיסאות או ברגים נואשים מתרוממים באופן אנכי כעמודים אל האינסוף, סגסוגת מפעלים - מתכות נוזליות שקפאו נראות כאחיינים פרבריים של "התפתחות בקבוק בחלל", שאריות חומר, פחת פואטי אֵלה קונסטנטין ברנקוזי.

יש דוגמיות של מינימליזם פיסולי ושל ליריקת חומרים חמים, אורגניים (למשל, ארבעה שערי זהב הבוקעים מפריכיות, גזע עץ או בצע לחם המשופד על עמוד כסלע שהורם אל החלל). קצתם פסלוני-כן נוסח ראשית המודרניזם (מונחים על מאפרות זכוכית הפוכות), קצתם חקיינים של פיסול מתקדם, בעל צורניות טהרנית, אקספרסיוניזם מופשט סטייל דיוויד סמית או ריצ'רד סרה, או של משחקים גיאומטריים המפלטטים עם אדריכלות נוסח אנתוני קארו, גרסת הפארסה.

כל מפגשי הטיטאנים הללו בין צורות, חומרים וטקסטורות, כל לכידות החלל רוויות המתח, הנועזויות הקומפוזיציוניות, ההתפרצויות והאיפוקים הדרמטיים, כל הפוטוריזם והקונסטרוקטיביזם המסיבי הזה - כל אלה אינם עולים על גודל של 40 ס"מ. הם ניצבים שורות-שורות כגמדים רבי אומץ, פנאטים שטופי אידיאולוגיה שנהפכו למוצרי מדף, כעת גרסת הפיצ'פקס של עצמם, פעם היו אוונגרד אסתטי, כיום גרוטאות-חוגים, זקנתם מביישת את נעוריהם. "מרקוביץ' למעשה מפרק בעבודות אלה את הד־נ־א האסתטי של הפיסול הישראלי הנפוץ והפופולרי ביותר", כותבת אוצרת התערוכה, נוגה דוידסון, "פיסול שהוא לרוב גדול ממדים, עשוי מחומרים כבדים כמו אבן ופלדה, פיסול שנועד למלא שטח". את הפיסול הזה הוא ממיר לדבריה ב"ייצוגים של רישול, של ויתורים, של לעשות בבאילו."

מרקוביץ' עושה צחוק מהאדפטציה של המודרניזם העילי הזה למקומיות, ממלאכת התרגום של האוניברסלי ללאומי-ציוני באמצעות המראה האנדרטאי. הפארודיה מושלמת. "דוממים ברנקוזיים עם נטיות מקומיות| שובבים דנציגריים עם הפרעות קשב| שזורקים שמות| שיורקים לבאר. שיורקים דם| פיסול פוטוריסטי אנכרוניסטי ששובב עם כולם", הוא כותב על כך. האוצרת גם משווה את הפסלונים ל"משקולות נייר זולות מחנות' מתנות לגבר', שהופכים לשיקוף כיצד חיקוי זול, חיקוי מגוחך מרוב שהוא לא משכנע - חושף עד כמה מגוחך המקור."

ואכן, ההרואיקה הרצינית המגומדת נראית כסידור אביזרים בחנות לחפצי מין. הפאליות המזנקת אל החלל מתוך כנים ותושבות בהן היא חדורה, העגלגלות הכדורית שהפכה מקוסמולוגיה מאגית לעסקי חשק ענייניים, משחקי הגיאומטריה "הקשוחה" עם האורגניות "הרגישה" שאמורים היו ליצור מפגשים קתרטיים ויוצרים כעת מראה של הטענת מכשיר או של "קקי על פירמידה" (כשם אחת העבודות) - כל מפעל המטא־שפה וההבעה הזה הוא כעת חיקוי של צורת הגשה פתיינית על במות תצוגה, חיקוי שאיבד פרופורציות. כעת הוא נראה כסידור עלוב במסדרונות עירייה ברוכת כישרונות מקומיים, כתצוגת חובבים במתנ"ס, או כחנות מזכרות וחפצי חן של מוזיאון בעיר שינה.

"פסלי מעלית" קורא להם האמן. האפקט של האני־רוצה־אבל־זה־לא־יוצא הוא פשוט מצחיק.

נלווה לתצוגה "מניפסט הפסלים" הנהדר, רובו מחורז, מזכיר בנוסח החיובי העולץ את "מניפסט הבעד" של קלאס אולדנבורג, גם הוא שיר הלל לאמנות מדברת, דמוקרטית ושימושית, בעלת זכות ההגדרה העצמית: "חפצי יודאיקה שסרחו, פיסול שנתמך על ידי ההורים", כתוב בו; או: "פיסול בצפייה ישירה. פסלים להורדה. פיסול יורד"; או: "מופשט משרדי", "דברים שנערמו ויפה להם עירום | פסלי סורג וחפצי בריח, אחד מכריס, שני

מקריח | פסלי יום יום חודש בחודשו | פיסול שמתאם מס, פסלים שמשדרים נמאס | פיסול של אמן מבטיח, פיסול שלא שמקיים | פיסול שמשמר לקוחות."

ועכשיו למשהו אחר לגמרי: בעבודת הווידיאו "שער הרחמים" נראית סצינה קצרה ופשוטה מטקס יום הזיכרון לשואה במועדון יום לקשיש, מקום עם תפאורה דידקטית, ממש מהסוג הנראה בחלל התערוכה. אנחנו רואים האזנה לשייר. קבוצת זקנים יושבת מול מקרן שמראה את ברירת המחדל שלו, ומשמיע להם את "שער הרחמים" של מאיר בנאי.

מנהלות את הטקס שתי מתנדבות צעירות הבודקות שהמכשירים עובדים ועומדות מולם בשתיקה, מכתובות אווירה ממלכתית מכובדת, מנסות לייצר עצב אילם וריגוש, מחנכות צדקניות, נאיביות, שליחות אבודות ומשוללות ניסיון חיים, בנות שירות לאומי משועממות, נהדרות, מבטיחות. השייר נמרח, כולם מקשיבים בלי תזוזה, הנעורים והזיקנה מביטים זה בזה.

ההתמשכות חסרת ההתרחשות לכאורה של הסצינה, הריק הטרגיקומי שלה, נהפכים ל"ממנטו מורי". הזקנים בכור המצרף. גם הנערות ימותו. גם אנחנו הזדקנו בשלוש דקות בעת הצפייה האזנה בצופים מאזינים הקשישים, כמוהם כמונו, זמננו אודל. יש טעם, אין טעם, עם כוח בלי כוח, כולם ממתנינים, והחיים הם גסיסה. בצדק כותבת דוידסון שהווידיאו "נותן את הטון לקריאת שאר העבודות - הוא מחדיר לתערוכה חמצן מציאותי ובלתי מטאפורי בעליל ומבהיר לצופה שאף כי יש כאן הרבה הומור וסרקזם - זוהי לא תערוכה מצחיקה."

מה שנראה במבט ראשון כבדיחה נהדרת, ניהיליסטית אפילו, על פיסול משאריות של אחורי־מפעלים, מלאכה זעירה וחנויות סדקית, כלומר כפיסול בוהמיני מחומרי הזעיר־בורגנות, מתגבש לאמירה צלולה על זיקנה. הזדקנות הגוף, התודעה, התבלות הרעיונות והפיכתם לקלישאות, בראשם רעיון החדש. פה טמון לב העניין - החדש שנהפך למניירה מסגיר לא רק טעם טוב שנהפך לטעם רע, אלא גם חרדת מוות. הוא מלא בהכחשת מוות המוסווית כקיטש פעלתני.

מרקוביץ' מנהל את חרדת המוות הזאת בעדינות מלאת ניסיון חיים, מגיש תודעה היסטורית לופתת לב, שאינה מזנקת על הצופה כי אם מתגנבת מאחוריו כצל עמום, כרעל דק החודר דרך העור. רק באפקט המאוחר מורגש הממד המקפיא, המורבידי, כשנוצרת הזיקה בין עבודת הווידאו לחפצי התצוגה, המתגלים במלוא קשישותם.

חשוב להגיד: מזמן לא נראה באמנות הישראלית שעשוע משכיל כזה, בעל אלגנטיות, הומור (גם עצמי) גבוה ודק, בעל מוטיבציה איקונוקלסטית ארסית ומגובשת, כושר משחק, פעולת תיזמור מצוינת וכישרון. התענוג מופק לא רק מהזיהוי הסוגסטיבי של החיקויים המנייריסטיים והירודים להפליא, אלא גם מאיכות השיחה. שכן יש בתערוכה גם הידיעה הנדירה מתי לסיים עבודה, מתי להניח לה, לא להמשיך להציק לה ולנו לצורך "התבטאות". במקום השיעמום הזחוח הרווח באמנות הישראלית הצעירה, יש בתערוכה תסכול פורה

Rawart Gallery

3 Shvil Ha'Meretz St. Building 8, 4th Floor, Tel-Aviv 66535. Israel.

Tel: 972-36832559 Fax: 972-36817440

info@rawart-gallery.com | www.rawart-gallery.com